

Nota de l'editora

Aquesta novel·la de Paula Bombara (publicada a l'Argentina el 2005) comença sens dubte a la coberta, on apareix en primer pla una nena amb un llibre obert. És la Paula, l'autora, asseguda al costat de la biblioteca de casa seva a Buenos Aires, després de veure's obligada a fugir amb la mare de la seva ciutat natal, Bahía Blanca, on el seu pare va ser un dels primers desapareguts de la dictadura argentina (1976-1983). A la biblioteca hi havia tots els llibres infantils prohibits durant aquella època, com *Un elefante ocupa mucho espacio*, d'Elsa Bornemann.

Paula Bombara ha treballat molts anys en aquesta novel·la. *El mar i la serp* és una reducció del títol inicial, *El mar, el cel, la gata i la serp*. L'autora ha utilitzat dos elements dels quatre originals, els dos que hi han donat més força, i així han quedat el mar, amb les marees, i la serp, amb els canvis de pell.

La novel·la s'articula en tres apartats ("La nena", "La història", "La decisió") que defineixen a través de la construcció discursiva els canvis en el creixement de la protagonista des de la primera infància fins a l'adolescència. Els diferents nivells del llenguatge han aconseguit un ajustament excel·lent amb les característiques pròpies d'aquestes etapes evolutives. «En realitat, el relat parla del que li passa a una persona massa petita per entendre, però prou gran per patir i sentir-se perduda; que continua amb la necessitat de saber per poder comprendre

i acaba amb la necessitat d'explicar, de donar a conèixer, de compartir una història com una manera de reivindicar la memòria familiar.»¹

Aquesta novel·la ofereix una veu, un estil, una manera d'acostar-se a la realitat, una manera de posar paraules a uns sentiments que poc a poc descobreix la nena.

«Llegir la història d'aquesta nena és ficar-se a l'habitació i al cor dels fills dels desapareguts durant la dictadura argentina, però també a qualsevol dictadura.»²

La Paula em comenta:

«Que algú que t'estimes desaparegui implica no poder reconstruir-ne la mort, no saber com, quan, per què, és no tenir ni tan sols el consol de saber que el dol s'acabarà algun dia. És plorar-los i plorar-los. El temps sense saber es transforma en aquella tortura oriental que consisteix a deixar caure una gota sempre al mateix lloc, a veure quant triga a foradar el que sigui que hi ha a sota. Cal aprendre a suportar aquesta espera... Jo vaig trobar la manera submergint-me al meu món de llibres, d'estudi, de concentració tossuda.»

Gràcies, Paula, autora estimada, per regalar-nos aquest text, que és pura poesia. Gràcies Daniel Bombara i Andrea Fasani, per ser els pares que van lluitar perquè «nosaltres vivíssim en un món millor, en un món en què la paraula pesi, les idees pesin».

Paula Jarrín, gràcies per les teves aportacions encertades a aquesta edició d'*El mar i la serp*. Ester Madroñero, gràcies pels teus consells savis.

1 i 2. Lluch, Gemma (2014). "El mar y la serpiente, Paula Bombara" [bloc de Gemma Lluch]. [Data de consulta: 21 abril 2016]. <<http://www.gemmalluch.com/esp/el-mar-y-la-serpiente-paula-bombara/>>

«Avui ens falten 30.000 persones amb nom i cognoms.

30.000 és una pila de gent.

Un forat de 30.000 persones que podrien haver fet tantes coses...

No hi són per demanar-los l'hora.»

Va per vosaltres.

L'EDITORIA

La mare s'ha emprenyat.

No he plorat. He dit que marxava. He cridat.

Em mira i em diu, *ah, sí?*

Dic, *me'n vaig a casa la iaia.*

D'acord, espera't que et faci la maleta.

L'ós i el conte del gat en una bossa. La mare em dóna la bossa.

Però ara no vull marxar.

La mare obre la porta. Diu, *au, adéu.* Està enfadada. No plo-ro. No parlo.

Me'n vaig a casa la iaia. La mare tanca la porta.

He de caminar molt fins al carrer. Per un camí amb parets i sense sostre. Em canso de caminar. Surto a la vorera. M'assec aquí.

Ara no vull marxar.

Passa un gos.

Un senyor.

Una mare amb un bebè.

Un cotxe blau.

Un altre senyor.

Ve el pare!

Corro. El pare m'agafa a coll. Diu, *què fas a la vorera?*

He marxat. La mare s'ha empenyat i m'ha donat aquesta bossa amb l'ós i el conte del gat.

Dic, *he marxat. La mare s'ha empenyat.*

Diu que no he de marxar, que he d'anar a fer les paus amb la mare.

Diu, *què has fet?*

Res.

Res, dic.

El pare em porta a collibè pel camí amb parets i sense sostre. Obre la porta.

El pare diu, *saps qui m'he trobat a la vorera?*

La mare diu, *una nena rodamón?*

Ploro. No sé què és rodamón.

La mare i el pare m'abracen fort. Em fan mal.

Ara la mare m'agafa a coll. Diu, *endrecem-ho plegades.*

Faig que sí amb el cap.

Obro els ulls. Fa sol.

Crido, *maaaaaare!*

Ve la mare. Diu, *bon dia*.

La mare em prepara la llet. El pare no hi és.

Dic, *on és el pare?*

Ha marxat a treballar, diu la mare.

Miro la porta. La bici no hi és.

Dic, *ha marxat amb bici?* La mare mou el cap. Això és que sí.

La mare ve a la meva habitació. Porta la bossa verda. Obre els calaixos i en treu roba. *Anem a cals iaies?*

El pare no hi és.

Va, vingal!, diu la mare.

I el pare?, dic.

Quan torni ens vindrà a buscar a cals iaies. La mare està seriosa. Preocupada.

La mare té aigua als ulls. Però no plora.

Mentida.

Plora. Però cap endins.

La mare riu de mentida. Diu, *per què em mires tant?*

La mare guarda roba i joguines a la bossa verda.

Em posa l'abric. Tinc calor.

Dic, *tinc calor*.

Diu, *per a després*.

El pare no hi és.

Dic, *i el pare?*

La mare diu, *ja t'ho he dit. Està treballant.*

Els iaïos també ploreu cap endins. I quan els cau aigua dels ulls se'n van al lavabo. Quan em miren, riuen de mentida. Jo també sé riure de mentida. Quan ric, la iaia es calma. Abraça la mare. La mare es calma.

Ric més.

El pare no hi és.

Dic, *i el pare?*

La iaia plora cap endins. *Ara vindrà, diu.* La mare està seriosa.

El iaio i la mare se'n van a la cuina i tanquen la porta.

La iaia diu, *vols jugar amb la nina de la iaia?*

Dic, *sí.*

Ha marxat el sol del pati. La mare té els ulls verds i vermells, sembla una monstra. Plora cap endins. El iaio ha marxat amb el cotxe. La iaia m'ha donat la nina que no es toca. I l'he tocada. I li he ficat el dit als ulls i la iaia no s'ha empenyat.

La mare seu amb mi a la butaca. La miro.

Dic, *i el pare?*

Em diu, *no ho sé*.

El pare ha marxat amb la bici.

El pare s'ha perdut.

Dic, *el pare s'ha perdut?*

La mare em mira. No parla. Li cau molta aigua dels ulls.

Dic, *no ploris, mama*. Dic, *es trobarà de seguida*.

Tinc mal de panxa. Però no ploro.

Ahir i abans d'ahir vam dormir a casa d'uns tiets vellets.
Tothom riu de mentida. El pare no hi és. S'ha perdut. Tinc mal
de panxa i a sobre la panxa.

El pare no hi és i no m'agafa a coll i no em fa volar i no em
fa riure i no m'explica contes i no em canta cançons...

Avui és festa. La iaia diu, *ja és l'hora*.

Tothom fa *xin xin*. Diuen, *bon any a tothom*.

La mare parla baixet i ajuda amb el menjar. M'han dut regals.

Ningú no riu de debò. Jo ric de mentida i tothom es calma.

La mare m'abraça i em dóna gelat de xocolata. La iaia em
dóna caramels.